

Ishtar Bakhtali namens Zoonomisch instituut en spreker voor de levenden bij
Buitenplaats Brienenoord

Inspraak

Onderwerp: De stem van de Maas

Mijn vraag aan de commissie: Concretiseer hoe de stem van de Maas en al het leven dat daaraan verbonden is wordt vastgelegd in regelgeving omtrent het ontwikkelen van stadion driehoek.

Korte toelichting:

Als spreker voor de levenden bij Buitenplaats Brienenoord vraag ik een luisterend oor voor de stem van de Maas en al het leven dat daaraan verbonden is.

Het is van belang om het perspectief vanuit de rivier en alle andere levensvormen een concretere rol te laten spelen in de ontwikkeling van **Stadiondriehoek**.

Goedemiddag,

Jullie kennen mij wel. Ik jullie in elk geval wel. Ik heb jullie zien wandelen, fietsen, scheuren over het water. Filteren, baggeren, plannen, monsters afnemen, berekenen.

Ik kom vanuit Frankrijk, via België naar hier, Rotterdam. Nederland.

Een uniek gebied waar zoet en zout water samenkomen en soorten groeien die in deze bijzondere omstandigheden hebben leren overleven. Watermunt, zuivert zware metalen uit het water en is vervolgens veilig eetbaar voor de mens en de Schotse Hooglanders. Een knap staaltje innovatie. Al aanwezig in de stadiondriehoek, op Brienenoord eiland.

Ik zie mensen die mij onderzoeken. In buisjes stoppen en in grafieken. Die reizen over mij, die baggeren, die ontginnen en die hun afval lozen. Mensen die spelen, zwemmen,

verwonderen, vergeten: dat ik stroom. Herinner je de laatste keer dat je mij zag, me hoorde en mij werkelijk ontmoette? Kom naar de oever.

Wat betekent een AI campus m.b.t. waterverbruik en omgang met mij?

Hoe nemen jullie mijn stem mee als niemand namens mij spreekt in jullie taal?

Ik lees het eiland van Brienenoord meermaals terug maar niet op welke manier de sporters, recreanten, studenten en werknemers teruggeven aan de rivier.

Ik ben niet slechts een achtergrond die flaneren aantrekkelijk maakt. Kijk naar me, wacht tot het water daalt en weer omhoog komt. Als een vertraagde ademhaling.

In plaats van mij te gebruiken als uitzichtspunt, sellingpoint voor toekomstige bewoners, manier van transport vraag ik hoe jullie de wederkerige relatie herstellen tussen bewoners en het bewoonde gebied waarin ik een grote speler ben.

Als bezoekers de mij en het groen dat in verbinding staat met mij slechts zien als romantisch decor en niet de innige relatie van al het leven (dus mens en anders- dan menselijk leven) begrijpen zal de natuur als sellingpoint blijven bestaan terwijl het leven, en mijn levensgevende kwaliteiten onder grote druk komt te staan.

Aldus, Moeder Maas.

De rivier zorgt voor ons. Ze geeft 7 miljoen mensen drinkwater. Laat ons voor haar zorgen. Dat is niet zonder eigenbelang. Maar wederkerig is deze relatie wel.

Neemt u een slok water.

Er wordt gesproken over kanoën: de Maas glimlacht en gniffelt daarover. De stroming om het eiland van Brienenoord heen is niet mis. Een getrainde roeister: Rachel Beckles Willson werkzaam als PhD begeleider bij Universiteit Leiden en WDKA die onderzoek

deed en doet naar geluiden op het eiland heeft het zwaar tijdens kayakken. Kanoen? Een leerzame maar weinig toegankelijke manier om kennis te maken met het tij voor omwonenden. Tenzij heel slim getimed met de getijden en stroming: daarin ligt zeker een kans.

Hoe maken we oude en nieuwe bewoners, werknemers, bedrijven, studenten en onderzoekers medeverantwoordelijk voor de Maas? Laten we kennis maken met haar als meer dan een mooie achtergrond voor menselijke activiteiten.

De huidige documenten beschrijven kort het planten van een aantal bomen voor biodiversiteit behoud. Maar de grootste niet-menselijke speler in dit plan is de Nieuwe Maas.

Een rivier die in getijden parken ruimte krijgt die de mens haar geeft.

De rivier wordt vooral als decor en selling point voor toekomstige bewoners ingezet. Vanuit het perspectief van de mens. De rivier heeft het recht om te stromen zonder vervuild te worden. Een groot aandeel in vervuiling zijn zware metalen, lozingen van bedrijven, maar ook afval van mensen.

Dit belandt in de Maas. Waar voor 7 miljoen mensen drinkwater wordt verzameld (Evides).

De Maas (Masa) was er al. En blijft er. Zonder inmenging van de mens zou ze dichtslibben en haar verloop zou veranderen. Er zou slib ontstaan op plekken waar de mens haar vaarverkeer wil behouden. Slib die ook bescherming zou kunnen bieden tegen hogere waterstanden.

De stad en leefruimte voor haar inwoners staan onder druk. Maar de Maas, al het leven wat eraan verbonden is en de mens die deel is van dat verbonden web van leven vraag om luisterende oren die observaties en inlevingsoefeningen vertalen naar beleid wat haar stem meeneemt.

Wanneer het moeilijk lijkt om je in te leven in een rivier. Vraag ik je dit:

Hoe voelt het als je in bewegingsvrijheid beperkt wordt? Je dagelijks giftige stoffen toegediend krijgt die je niet kan omvormen tot iets wat andere levenden om je heen niet schaadt?

Welk punt wil ik maken?

Als spreker voor de levenden, een titel die ik graag zou vervangen door: luisteraar naar de levende.

Mijn verzoek als spreker die stem probeert te geven aan dat wat geen mensentaal spreekt:

Concretiseer hoe de stem van de Maas en al het leven dat daaraan verbonden is wordt vastgelegd in regelgeving omtrent het ontwikkelen van stadion driehoek.

Denk hierbij aan **geluidsvervuiling**, lichtvervuiling en zwerf afval / afval(lozing). Er was een tijd waarin mensen uit de rivier konden drinken. Dat is nu met de huidige vervuiling ondenkbaar.

Evides stopt soms met oppervlakte water uit de Maas winnen omdat dit te vervuilt is en geeft 7 miljoen mensen dan met reserve voorraad (in de Biesbosch) hun drinkwater.

Al en oog voor het milieu; een interessant onderwerp voor verdere kennisdeling tussen Leiden Universiteit, TU Delft, (Wageningen?, kwam ik vandaag nog langs) maar ga hier ook niet voorbij aan de kennis die al aanwezig is in de stadion driehoek zoals die er nu uitziet.

- integraal onderdeel van het bouwplan
- integraal onderdeel van hoe het Stadion en alle sport activiteiten daarin bijdragen en meewerken
- maak gebruik van wederzijdse kennis: bewoners die er al wonen, Buitenplaats Brienenoord, bedrijven waaronder restaurants maar ook de betonfabriek, Stadion Feyenoord, Watertaxi. Waar zijn de ontmoetingsmomenten waar de Buitenplaats, Haven, Boswachter, wijkagent en huidige recreanten in worden betrokken: deze groepen kennen de omgeving en de rivier die hierin bepalend is al heel lang en ieder met een verrijkend perspectief.
- Hoe zijn jullie van plan alle verschillende functies van het gebied uit te nodigen het perspectief van de Maas te leren kennen? De borden die er nu staan: De geduldige en nieuwsgierige wandelaar? Wanneer je door het gebied, fietst, er zwemt of op

een fatbike doorheen racet, vuurwerk naar watervogels gooit, afval achterlaat terwijl er Schotse hooglanders grazen: in hoeverre schuurt dit met mensen die uitgaan/bowlen/supporten/vieren/ eten/ picknicken/ met boomboxjes en zonnebrandcreme het waterbassin betreden.

EINDE inspraakmoment (ruimte voor vragen)

Bronnen:

Afvallozingen in de Maas: drinkwater 7 miljoen mensen in gevaar

“Jaarlijks wordt er 500 miljard liter water uit de Maas gehaald om hier drinkwater voor **zeven miljoen mensen** van te maken. Dat water wordt gebruikt in Rotterdam, Den Haag, Brussel, Antwerpen, delen van Limburg en Zeeland en West-Vlaanderen. Maar naast het drinkwater zijn de lozingen ook een gevaar voor de natuur, dieren en de landbouw die gebruik maken van water uit de Maas.”

<https://tegenlicht.vpro.nl/artikelen/afvallozingen-in-de-maas-drinkwater-7-miljoen-mensen-in-gevaar>

Uit: “Wordt de Maas de eerste beschermde rivier van Nederland?”

“Doen we het in natuurbehoud al niet heel redelijk in Nederland?

‘Er leven, zoals ook in Rotterdam, genoeg mooie plannen om de oevers van rivieren te vergroenen en bijvoorbeeld meer geschikt voor recreatie te maken. **Maar al die plannen zijn gestoeld op wat wij mensen van een rivier willen.** Dat is nou eenmaal zoals wij van oudsher gewend zijn met de natuur om te gaan. We willen haar overwinnen en in hokjes

kunnen stoppen. **Wij van onze kant willen juist benadrukken dat de rivier er in de eerste plaats voor zichzelf is, en niet om allerlei economische, planologische en sociale functies te vervullen.”**

-Jessica den Outer - Milieujurist”

<https://www.watertaxirotterdam.nl/onderstroom/artikel/wordt-de-maas-de-eerste-beschermd-rivier-van-nederland>

uit: “Tijdelijke innamestop spaarbekkens Biesbosch”

Voldoende water

Ondanks de innamestop kunnen we gewoon doorgaan met het maken van drinkwater. Via onze spaarbekkens in de Biesbosch beschikken we namelijk over een watervoorraad waarmee we meer dan 2 maanden drinkwater kunnen maken. Dat is ook één van de functies van onze bekkens: dat we tijdelijk de inname van water kunnen stoppen als de **kwaliteit van het water onvoldoende is.** Zoals nu.

We houden contact met o.a. Rijkswaterstaat en onze partners in het WBB (Waterwinningbedrijf Brabantse Biesbosch) over de genomen en te nemen stappen.

Waterkwaliteit bron van zorg

Bestrijdingsmiddelen en andere zeer zorgwekkende stoffen horen niet thuis in het milieu. Evides maakt zich al jaren zorgen over de toenemende druk op de kwaliteit van de oppervlaktewaterbronnen. Deze kwaliteit verslechtert door vervuiling vanuit landbouw, industrie en **huishoudens.** Afgesproken doelen (Kaderrichtlijn Water) lijken niet gehaald te worden. **Innamestops zullen vaker gaan**

voorkomen als de waterkwaliteit niet verbetert. Wij roepen daarom overheden, industrie en landbouw op om hun verantwoordelijkheid te nemen en te zorgen dat de waterkwaliteit van de bronnen voor drinkwater verbetert.

Bron :<https://www.evides.nl/over-evides/nieuws-en-media/nieuws/2024/tijdelijke-inname-stop-spaarbekkens-biesbosch-29-7-beeindigd>

‘Where the River is’ Maud van den Beuken, kunstenaar:

Where the River Is (June 2025) was an intervention in public space which sediment dredged daily from the Nieuwe Maas in Rotterdam—maintained at navigable depth for shipping by the Port of Rotterdam—was made visible and deposited along the inner-city riverbanks.

Each day, 33 million kilograms of sediment are removed from the riverbed and transported away, leaving little room for a non-binary entity such as mud to exist within a society where land and water are defined and categorized. For one month, this site functioned as a place of distribution and encounter between water management engineers, artists, river enthusiasts and residents. Guided by a team of mud guardians, visitors physically engaged with the sediment by making a carrier bag, becoming temporary guardians of the river. Together, these carrier bags formed a growing installation. In collaboration with TENT Rotterdam, Port of Rotterdam Authority, Rijkswaterstaat, Placebased, Municipality of Rotterdam, Buitenplaats Brienenoord, and Rotterdam Architecture Month.

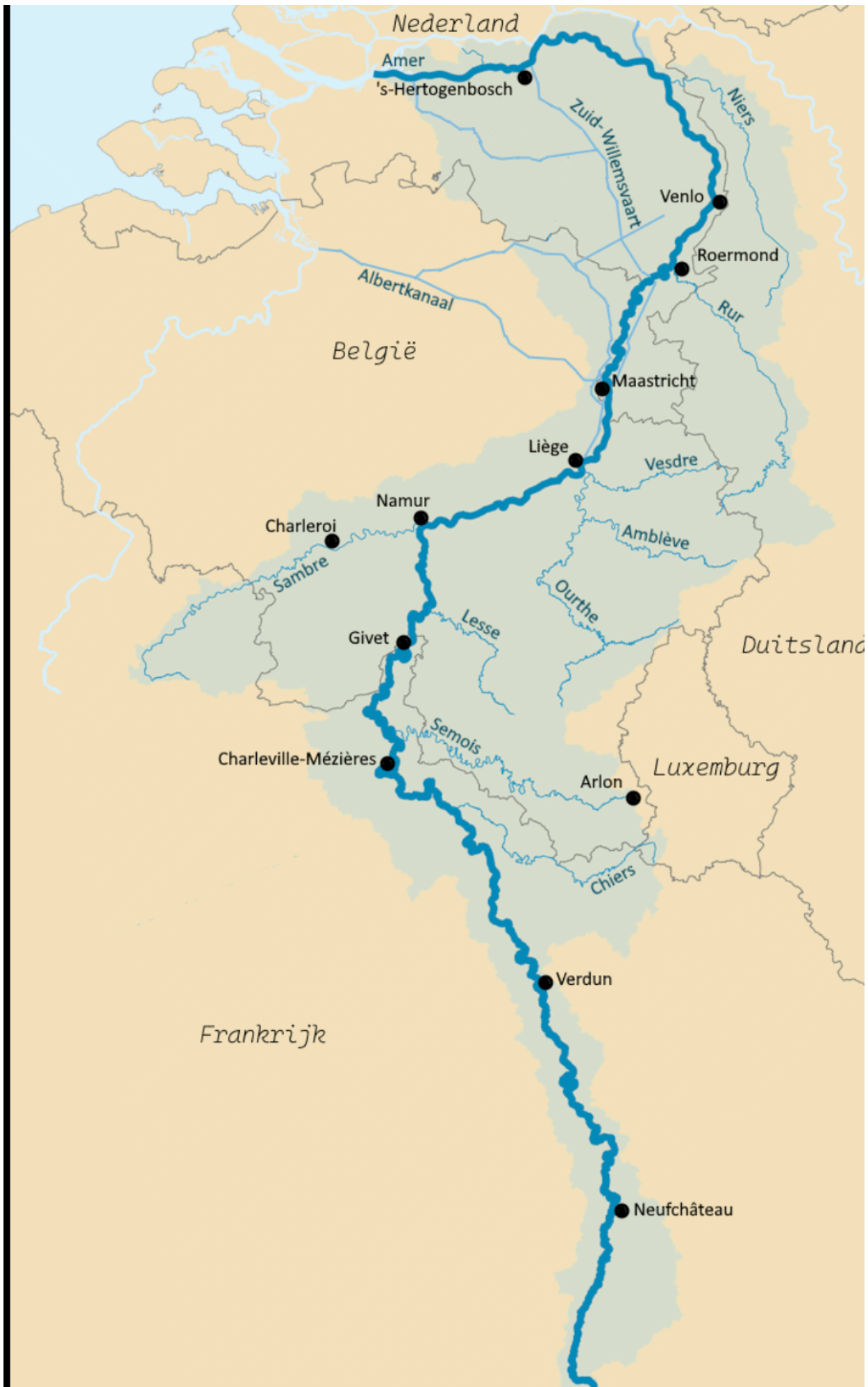
The way in which Western humans have placed themselves outside and above nature is untenable. It turned nature into a resource of which only its use value matters. Would we treat rivers differently if we could see them as part of ourselves?”

https://www.maudvandenbeuken.nl/files/ugd/870a1b_167f509a47e34bac9f2714714f1d7e00.pdf

Extra Bronnen:

Li An Poa - pleit al lang voor het drinkbaar maken van rivieren binnen 1 generatie.

drinkbaar: draait om ecologisch in balans en gezond.

op dit moment komen bedrijven en regeringen namelijk nog vrij gemakkelijk weg met beschadiging of vernietiging van de Maas

De bron van de Maas bevindt zich op het Plateau van Langres in het Franse departement Haute-Marne. Het stroomgebied van de Maas strekt zich uit over 36.000 km² en beslaat vijf landen: Frankrijk, Luxemburg, België, Duitsland en Nederland. De rivier is ca. 950 km lang

- **Het Stroomgebied:** *Het stroomgebied is het gebied waarbinnen al het oppervlaktewater (via zijrivieren) afstroomt naar de Maas. Het wordt gekenmerkt door een grote dichtheid aan zijrivieren in het Belgische en Franse deel, zoals de Lesse, de Ourthe, de Samber en de Roer.*
- **Loop en Monding:** *De Maas stroomt noordwaarts door de Franse Ardennen en Wallonië, komt bij Eijsden Nederland binnen en mondt via de Nederlandse rivierdelta uiteindelijk uit in de Noordzee*